

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio XXXVII. De amore proximi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

agendo, Dei in nos liberalitatem ac munificentiam agnoscamus. Nec etiam est obligatio actum Charitatis elicendi dum quis opus aliquod praeclarum & arduum aggreditur, sed sufficit vires tunc à Deo ad illud perficiendum humiliter exposcere. Tandem contra Sotum & Navarrum non obligatur quis, ad actum amoris Dei elicendum, dum aliquem audit in Deum blasphemantem, nec eum sine gravi periculo potest reprehendere.

Neque dum opus aliquod arduum est suscipiendum.

IX. Præter tempora verò supra num. 7. assignata, communis ferè Theologorum sententia est, per se teneri aliquem, si diu vivat, aliquoties actum

Charitatis seu amoris Dei elicere, ita ut si per diuturnum tempus hoc sciens omittat, peccet mortaliter. Quamvis autem certum temporis spatium ad hoc assignari vix possit, si tamen per tres aut quatuor annos quispiam hoc facere negligat, videtur graviter peccaturus. Ratio est, hoc namque videtur tempus notabile, intra quod si quis infinitam illam bonitatem, à quâ tanto opere amatur, totque ab illâ in eum profecta sunt beneficia, non redamet, à divinæ amicitie contemptu excusari non potest: nam, ut pulchrè ad rem hanc S. Augustinus: *Nimis durus est animus, qui si amorem volebat impendere, nolit rependere.*

quoties actum amoris Dei elicere.

Tres vel quatuor anni in hoc sunt tempus diuturnum.

DISPUTATIO TRIGESIMA SEPTIMA.

De amore proximi.

ORDINEM aliquem in Charitate dari, post S. Augustinum libro primo de Doctrinâ Christianâ cap. 27. & 28. & Doctorem Angelicum hîc, quæst. 26. art. 1. communis est Theologorum sententia, dicente Scripturâ Cant. 2. v. 4. Ordinavit in me charitatem. Ratio est, ubi namque reperitur unum aliquod caterorum omnium principium & causa (qualis vel ipsâ naturâ diffrante est Deus) illud primariò ac per se, reliqua in ordine ad illud, à quo scilicet omnem quam habent bonitatem & amabilitatem velut à fonte derivatam hauriunt, sunt, diligenda. Cum ergo de Deo, primo diligibili, quique cetera diligibilia infinitis gradibus excedit, ejusque amore dictum sit, nunc de proximi, qui propter & post Deum diligendus est, instituenda disputatio.

SECTIO PRIMA.

Sitne obligatio diligendi proximum actu interno: ubi etiam de præcepto diligendi seipsum.

I. Negant nonnulli dari præceptum diligendi proximum actu interno.

QU, ut Disputatione præcedente, sectione quinta retuli, negabant dari speciale præceptum diligendi Deum ullo actu interno, sed sufficere aiebant ut quisque mandata ejus observet, idem respectu proximi dicunt in præfenti, nullo scilicet actu interno teneri nos eum diligere, sed solum ne eum odio habeamus, & ut debita illi officia præstemus, quamvis non

P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

ex proprio actu Charitatis, sed ex aliis affectibus, misericordie, pietatis & similibus hoc faciamus. Hujusmodi ergo affectibus non videtur dubium quin interdum teneamur proximos vero actu interno diligere: sic filii parentes vel ipsâ naturâ duce affectu pietatis prosequi tenentur: obligatio etiam omnibus incumbit, ut erga eos à quibus beneficia acceperunt, gratum animum gerant: item ut inferiores superioribus, superiores inferioribus, & sic de aliis, debitum affectum exhibeant.

Affectus pietatis erga parentes, gratitudinis erga benefactores.

Conclusio: Præter dictos affectus his vel illis particularibus personis juxta propriam cujusque conditionem debitos, tenemur vero actu Charitatis proximum diligere. Hoc, quicquid nonnulli censeant, efficaciter mihi probari videtur ex illo Matthæi c. 22. v. 38. ubi cum Christus primum illud & maximum mandatum de diligendo

II. Datur præceptum diligendi proximum actu interno Charitatis.

Tom. II.

Deo retulisset, statim subdit, *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum*: sicut ergo Disputatione præcedente, sectione 5. num. 4. ex prioribus verbis de maximo mandato probavimus dari præceptum diligendi Deum, ita ex his colligere aperte possumus, dari simile præceptum diligendi proximum. Hinc S. Joannes Epist. 1. cap. 4. v. 21. sic scribit: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & fratrem suum*. Idemque ex aliis Scripturæ locis clarè constat, præcipue ex illo Joannis c. 13. v. 34. *Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*.

Hoc variis Scripturæ locis ostenditur.

III. Quis speciale præceptum ponunt diligendi Deum, agrè hoc negare possunt de amore proximi.

Ratione idem declaratur.

IV. Quo pacto quidam præceptum diligendi proximum intelligant.

Qualis est amoris ad implendum hoc præceptum requiratur.

V. Objic. Non est præceptum diligendi nos ipsos, ergo nec proximum.

Docere videtur S. Thomam neminem teneri diligere seipsum.

VI. Non datur præceptum diligendi seipsum lege positivâ sancti.

quo tam amore naturali, & in purâ naturâ, quam in statu gratiæ, & amore supernaturali. Hæc est expressa sententia S. Bernardi Tractatu de diligendo Deo, ubi hac de re loquens, seu de hominis amore respectu sui ipsius: *Præcepto, inquit, non inducitur, sed natura inseritur*. Ratio est, si enim proximum amare debemus ob unionem illam, quam cum eo habemus in eadem naturâ rationali, ob eandem rationem amare debemus nos ipsos, nihil enim magis unitum, quam idem sibi: imo ut ait Aristoteles 9. Ethicorum, c. 8. Amicabilia ad alterum sunt ex amicabilibus ad seipsum.

Datur tamen præceptum naturale.

Hanc doctrinam clarissimè tradit Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 25. art. 4. ubi in titulo articuli quærens *Vtrum homo debeat seipsum ex Charitate diligere*, in argumento *sed contra* expressè docet, sicut amicum ex Charitate diligimus, ita & nos ipsos ex Charitate debemus diligere. In corpore verò articuli ac deinceps ait, quamvis non detur hominis ad seipsum Charitas secundum rationem & conceptum amicitiæ, sub hoc enim conceptu requiritur distinctio diligentis à dilecto, quo sensu ait S. Gregorius ab ipso citatus: *Charitas minus quam inter duos haberi non potest*; affirmat nihilominus Charitatem ad seipsum esse aliquid majus amicitiam, amicitiam enim unionem importat, unicuique autem ad seipsum, inquit, est unitas, quæ est potior unione ad alium. Plurima in hanc rem habet ibidem Sanctus Doctor per totum articulum, nec video quo pacto clarioribus verbis tradere potuisset nostram sententiam. Sanctus Augustinus supra loquitur de præcepto amoris respectu sui ipsius lege positivâ lato, non de præcepto à naturâ insito: sicque nihil facit contra nos.

VII. Affirmat S. Thomas, & fuit prout tenent homines diligere seipsum.

Ejusdem ad seipsum de Charitate, non amicitia.

Augustinus meminit D. Augustinus.

Contra hoc ergo præceptum peccat, quisquis se mortis animæ periculo exponit, imo & corporis, etiam in purâ naturâ, si id sine justâ causâ præstet. Ex vi etiam hujus præcepti incumbit unicuique obligatio in hoc statu elevationis ad finem supernaturalem, se in gratiâ finali conservandi, ne sine eâ ex hac vitâ decedens, æternam beatitudinem amittat. Sicut autem supra, numero quarto dixi de amore proximi, nempe ad illud præceptum implendum sufficere, si quis proximum diligit propter Deum, ita ut actus ille sit amicitia respectu Dei, concupiscentiæ respectu proximi, proximum namque Deo in quantum bonum aliquod Dei est optat, quatenus scilicet aliquid honoris ab eo accedere Deo possit idem hic dico de amore sui ipsius.

VIII. Quomodo peccat contra præceptum amoris ad seipsum.

Addo ulterius, debere nos magis ex Charitate diligere nosmetipsos, quam proximum: hæc est expressa sententia Sancti Thomæ, qui cum hic, quæst. 25. art. 4. ut vidimus, docuisset debere hominem ex Charitate diligere seipsum, postea quæst. 26. art. 4. ait debere nos magis per Charitatem diligere nos ipsos, quam proximum. Hoc in primis ostendi videtur ex illo Matthæi 22. v. 38. *Diliges proximum tuum sicut teipsum*: ubi, ut cum Sancto Thoma citato docent Theologi, dilectio nostri statuitur veluti regula & exemplar dilectionis respectu proximi, *sed exemplar*, verba sunt Sancti Thomæ, *potius est quam exemplatum*: ergo homo ex Charitate magis debet diligere seipsum, quam proximum: recitudo quippe regula prius semper & perfectius convenit ipsi regula, quam iis, quæ ad exemplum regula efficiuntur, juxta commune illud dictum: *Primum in unoquoque genere mensura est reliquorum*. Ad hoc etiam facit dictum

IX. Magis diligere ex Charitate debet nos ipsos, quam proximum.

Regula potius est quam exemplum, ut quæ ad exemplum regula efficiuntur.

Quo pacto plus amare nos ipsos debeamus, quam proximum. Se. II. 209

dicitur illud Aristotelis 9. Ethicorum, cap. 8. supra citatum: Amabile ad alterum est ex amicitibus ad se. Quamam verò sit, & in quibus rebus consistat major hæc dilectio sui ipsius, quam proximi, dicitur Sectione sequente.

SECTIO SECUNDA.

Quo pacto amare nosmetipsos magis debeamus, quam proximum.

I. QUOAD ordinem Charitatis, post Deum, qui primas sibi hac in parte absque omni controversiâ vindicat, diximus hominem amare magis debere seipsum, quam proximum. Ad clariorem verò hujus intelligentiam notandum, perfectionem amoris esse triplicem, intensivam, quæ in pluribus intensiois gradibus in actu sita est; objectivam, seu ut plura & perfectiora quis objecta alicui velit; & appetitivam, hæc verò nec in intensioe amoris, nec objectorum perfectione, sed in ipsâ substantiâ actus, ejusque tendendi modo consistit, per illum namque ita amans in aliquem fertur, ut eum alteri præferat, taliq; modo circa illum afficitur, ut si bonum aliquod dandum, vel optandum esset, ei potius illud daret & optaret, quam alteri.

II. Dico primò cum S. Thoma hic, quæst. 26. a. 4. Corpore, in iis quæ spectant ad peccatum tenetur homo plus seipsum appetitivè amare quam proximum, imò quam totam aliquam communitatem: unde non ob particularis tantum hominis, sed nec pro totius mundi salute vel minimum peccatum veniale licet admittere. Hoc etiam cum S. Augustino in Psalmum 5. communis docet Theologorum sententia. Præterea idem Sanctus Doctor libro de mendacio, cap. 20. ait nec pro pudicitia defendendâ, nec pro aliâ re quæcunque licitum esse dicere mendacium.

III. Ratio conclusionis est, implicat namque in terminis peccatum in ullis unquam circumstantiis esse licitum, peccatum siquidem, quantumcunque illud fingat quis ob bonum finem fieri, semper displicet Deo: Charitas etiam inclinare nequit ad aliquid, quod ullo modo tendit ad destructionem Charitatis, quod sit ab omni peccato. Hinc S. Paulus ad Romanos, c. 3. v. 8. blasphemos censet eos, qui dicebant, Faciamus mala ut eveniant bona. Dixi peccatum in nullis circumstantiis esse licitum; si enim aliquid, quod aliâ esset peccatum, à quibusdam circumstantiis honestetur, ut surreptio alieni in extremâ necessitate, nil vetat illud licitè fieri posse.

IV. Communis etiam Theologorum sententia affirmat contra Capreolum in 3. Dist. 27. q. 1. a. 3. nunquam ob quemcunque etiam finem esse licitum velle absolutè carere gratiâ; quantumcunque id ad tempus tantummodo quis velit, nec etiam posse velle perpetuò ab æternâ beatitudine excludi, quantumvis hæc tum gratiæ, tum beatitudinis carentia; absque omni culpâ contingeret: ita Valentia hic, Disput. 3. quæst. 4. puncto 3. Caietanus, Bannez & alii communiter. Ratio hæc assignatur; id enim ad nullum finem potest conducere, nec ad Dei gloriam & honorem cedere, & Charitas, ut dici solet, domi incipit, sicque ut sit ordinata, se quoad bona spiritualia ad vitam æternam conducentia, aliis præferre debet. Dixi, quoad bona ad vitam æternam con-

R. P. Comptoni Theol. Schol. Tom. II.

ducentia; in aliis namque bonis spiritualibus, ut scientiis & similibus potest, imò tenetur homo varias ob causas proximum seipsum sibi anteferre. Confirmatur: privatio enim illa gratiæ est malum gravissimum, & mors animæ, sicut ergo, ut dici solet, homicidium etiam involuntarium alicujus hominis, quodque omni culpâ vacat, velle non licet, ita à fortiori velle quis nequit mortem animæ.

Objicies illud Moyse Exodi c. 32. v. 31. & 32. ubi Deum alloquens sic habet: Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Simile etiam fecisse videtur S. Paulus ad Romanos nono dum dicit, Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Variæ horum Scripturæ locorum sunt explicationes, quas fuse recenset Cornelius à Lapide in caput 32. Exodi, & in caput nonum Epistolæ ad Romanos.

Ad primum itaque de Moyse, optima videtur interpretatio S. Augustini quæst. 147. ubi ait Moysem ex vehemente desiderio ut Deus gravissimam illam culpam populo Israëlítico condonaret, usum esse locutione hyperbolicâ, ut hunc suum affectum ostenderet, non tamen absolutè voluisse deleri de libro vitæ. Moyse itaque, inquit S. Augustinus, hoc dixit securè, cum seiret Deum illum non deleturum. Sicut, inquit Cornelius, si filius videns servum aliquem sibi charum è domo justè ejiciendum dicat Patri, aut eum non ejicias, aut si id facis me quoque ejice. Hanc itaque expositionem amplectuntur Liranus, Abulensis, Lipom. & alii.

S. Paulus etiam non habuit absolutum desiderium ut esset anathema, seu excluderetur à beatitudine, sed tantum conditionatum, nempe si ad salutem Judæorum omnium conduceret, & sine suo peccato fieri posset. Quod etiam fortassis Moyse quis suo modo applicaverit. Quamvis ergo absolutum desiderium exclusionis à beatitudine ob salutem proximorum non permittatur, conditionatum tamen, quatenus scilicet tot animarum salus, innumerorumque peccatorum & blasphemiarum quæ à damnatis in inferno contra Deum proferrentur impeditio, ex cuius exclusione è cælo sequeretur, & ad majorem Dei gloriam faceret, licitum esse dicitur, & laudabile. Hoc modo ait S. Chryostomus Divum Paulum optasse in æternum perire, imò, ut nonnulli dicunt, æternis pœnis addici.

Ex dictis inferunt aliqui, sicut non licet cuiquam optare carere omni gratiâ & gloriâ ob salutem proximi, ita nec posse nos ob quemcunque finem proximo majorem sanctitatem velle, imò nec similem intensius velle quam nobis. Hoc tamen mihi non videtur admittendum; cui enim pio non placet Beatissimam Virginem plures gradus gratiæ, consecutam esse, & ad altiorem excellentioremque sanctitatis perfectionem, quam ipse habet pertigisse? Sicut enim de aliis ipsius privilegiis, singularibusque ei præ nobis collatis à Deo beneficiis gaudere & letari possumus, ita & quod nos virtute & gratiâ excedat: imò sanctissimi viri, & in Virginem, ad quod omnes conari & collineare debent, tenerrimè affecti, gaudent, non solum quòd ipsos, sed quòd omnem Sanctorum & Angelorum multitudinem in sanctitate, omniq; virtutis genere superet. Quod etiam de Apostolis existimo, suo modo dicendum. Et sanè in cælo videntur Sancti aliis Sanctorum de singularibus quibusdam beneficiis, quæ præ ipsis à Deo obtinuerunt, ut de martyrio &

Procedit exclusio de bonis spiritualibus ad vitam æternam confluensibus.

V. Virum Moyse hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Simile etiam fecisse videtur S. Paulus ad Romanos nono dum dicit, Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Variæ horum Scripturæ locorum sunt explicationes, quas fuse recenset Cornelius à Lapide in caput 32. Exodi, & in caput nonum Epistolæ ad Romanos.

VI. Divi Augustini circa illud Moyse in interpretatio.

X. Sicut, inquit Cornelius, si filius videns servum aliquem sibi charum è domo justè ejiciendum dicat Patri, aut eum non ejicias, aut si id facis me quoque ejice.

VII. Qua ratione S. Paulus optabat esse anathema à Christo pro fratribus suis.

Desiderium conditionatum exclusionis à beatitudine dicitur licitum.

VIII. Licet alicui velle proximo majorem sanctitatem, quam sibi.

Pii omnes gaudent Virginem Matrem cum illis in sanctitate excedere.

Sancti in cælo gaudent quòd alii quidam Sancti eos in gloria superent.

TOM. II.

similibus gratulari, imo & quod ipsos gloria superent, ergo non est cur idem in hac vita nequeat fieri de sanctitate & gratia, saltem in quibusdam particularibus casibus.

IX.

Bona quaedam nostra, etiam spiritualia possunt interdum, imo debent bonis spiritualibus proximi proponi.

Dico secundò: Bona spiritualia proximi, quæ ad ejus animæ salutem necessaria sunt, bonis nostris etiam spiritualibus, ad quæ nec præcepto obstringimur, nec ad animæ nostræ salutem sunt necessaria, possunt, imo interdum debent anteferi: ita Valentia citatus, & communis Theologorum sententia. Ponamus exempli gratia concionatorem aliquem, qui dum vacat divini verbi prædicationi, seque hac in re sedulo aliorum salutem impendit, ponamus inquam, eum advertere minorem se in privatis pietatis exercitiis fervorem sentire, quam dum sibi vacaret, vitæque contemplativæ se totum addiceret, hic non solum potest (cum spiritualia hæc exercitia non sint sub præcepto, sicque eorum omisio sit licita) sed etiam tenetur in concionandi adhuc munere persistere, cum fructuosissimi, ut suppono, sint ejus labores, plurimumque ad Dei gloriam & honorem faciant. Nec dubitari potest quin Deus hanc ejus jacturam postea ex sua munificentia uberrimè sit compensaturus.

X.

Vitam suam quisque tenetur interdum pro salute proximi exponere.

Hinc à fortiori sequitur, debere quemque bona sua temporalia animæ proximi, bonisque ad illius salutem pertinentibus posthabere: imo, si proximus in extremam sit necessitate, Spesque certa sit fore ut ei queat succurrere, nec alius sit eum juvandi modus, sequitur inquam, teneri unumquemque, etiam cum vitæ periculo illi superpetias ferre: ita S. Thomas quæst. 26. artic. 6. ad 3. Valentia hic, Disp. 3. quæst. 4. punct. 3. & alii communiter. Hinc S. Augustinus de Mendacio, cap. 6. sic habet: *Temporalem vitam suam pro aternâ vitâ proximi non dubitabit Christianus amittere.* Defumitur verò hæc doctrina ex illo Joannis 3. vers. 16. *Et nos debemus pro fratribus animas ponere.*

XI.

Quinam cum probabili tantum spe tenentur proximo succurrere in extremâ necessitate.

Dixi, si sit certa Spes fore ut ei succurrat, si enim sit dubia subventio, ægrè tenebitur quis id tentare, nisi ii, quibus ex officio incumbit aliorum salutem curare, ut sunt parochi, & alii nonnulli, hi enim, si probabile sit, fore ut se hoc modo exponendo, proximum sibi subditum in extremam necessitate constitutum, in certo scilicet periculo aternæ damnationis, juvent, & ex illo periculo eximant; hi, inquam, teneri videntur hoc atterere, & cum vitæ propriæ periculo illi subvenire.

XII.

Ad quid in periculo gravi proximi tenentur ii, qui habent curam animarum.

Si verò periculum damni prædicti spiritualis proximi non sit extremum, tenetur quidem unusquisque cum aliqua bonorum temporalium jacturâ ei succurrere, non tamen se vitæ periculo exponere. At si periculum spiritualis hujus damni in proximo sit grave, quamvis non extremum, ii qui curam animarum habent teneri videntur ei, etiam cum vitæ periculo succurrere, si Spes certa sit subventionis; ex justitiâ namque ad hoc obligantur. Quare pastores ovibus suis prospicere tenentur, & quæ ad salutem iis necessaria sunt providere: unde nec fugere tempore pestis citra peccatum possunt, nec officium relinquere, nisi alios loco suo curent, qui hoc munus congruè obeant, & in gravi necessitate constitutis subsidia spiritualia suppedient. Tandem, si quis necessitati spirituali proximi, sine gravi suo incommodo subvenire possit, tenetur, idque ex obligatione gravi, si necessitas sit gravis, ex levi, si levis. Ex his particulares casus, qui occurrunt, facile decidentur.

Non licet Pastoribus tempore pestis fugere.

SECTIO TERTIA.

Comparatio nostri cum proximo circa bona temporalia.

QUOD ad primum, omnino amplectendum videtur, quod cum S. Thoma hic, q. 26. art. 3. Corpore, docent passim Theologi, quemlibet scilicet privatum teneri Rempubicam sibi bonisque suis anteferre: unde in gravi illius necessitate, non milites tantum, qui ex justitiâ obligantur, utpote stipendio ad hoc conducti, sed quisquis alius qui est illius membrum, vitam pro illius incolumitate debet ex charitate exponere. Nonnulli tamen, ut Richardus in 4. Dist. 45. art. 2. q. 5. & Sylvester verbo *Ecclesia* aiunt hoc solum esse consilium.

Deinde in bonis corporalibus, quæ ad vitæ sustentationem non sunt necessaria, possumus proximum nobis antepone, & bona nostra illi in æquali nobiscum necessitate constituto largiri; nullo enim jure obligamur ad hæc bona nobis conservanda. Cum tamen, ut ait S. Thomas citatus art. 4. quisque sibi propior sit quam alteri, posset is hæc bona in dictis circumstantiis honestissimè, & salvâ Charitatis lege sibi retinere.

Addo ulterius, quamvis magis inclinationi Charitatis sit conformis, uti diximus, amor respectu sui ipsius quam proximi, ubi nulla est obligatio cum peculiariter diligendi, cum honestus amor sui ipsius juxta S. Thomam supra citatum sit regula amoris proximorum: existimo nihilominus, quando quis peculiarem obligationem non habet vitam suam conservandi, sed vita solummodo cum vitâ comparatur; existimo, inquam, posse aliquem, non licitè tantum, sed laudabiliter vitam suam pro amici, aut alterius proximi vitâ servandâ exponere, & pro eo mortem oppetere: ita post Bannem citatum, & Aragonium docet Valentia Disp. 3. quæst. 4. punct. 3. Victoria Relect. de homicidio num. 27. Toletus lib. 5. summa cap. 6. Azor tomo 2. lib. 12. cap. 4. quæst. 2. Lessius de Justitiâ, cap. 6. dub. 6. n. 30. videturque communis Theologorum sententia cum S. Thoma in 3. Dist. 29. quæst. unica, art. 5. ad 3. estque expressa mens S. Antonini 4. part. tit. 6. cap. 3. §. 8. & aliorum. Idem tradit Aristoteles lib. 9. Ethic. cap. 8. ubi sic habet: *Verum est quod de studioso dicitur, complura inquam ipsum agere amicorum & patriæ gratiâ, & si opus fuerit, mortem obire.*

Probatur primò ex illo Joannis cap. 15. v. 13. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis;* ergo hoc honestum est, & in quibusdam casibus laudabile. Et sanè, si, quod communiter omnes docent, possit aliquis pro status sui defensione vitam periculo exponere, quidni idem pro statuere possit pro vitâ amici aut proximi conservandâ. Hinc S. Paulinus pro alio à servitute liberando, se tradidit servituti. Plus adhuc de Sanctulo præbytero refertur, qui ut diaconum quandam à morte servaret, ipse capitis abscissione mortem oppetiit.

Secundò probatur: In confesso est apud omnes posse filium pro parentis vitâ conservandâ suam amittere, idem ergo præstare poterit pro amico, imo & pro quocunque proximo; si enim semel liceat, semper licebit, eadem enim ratio virtutis ubique relucet, nempe honestas amicitia

I. Pro conf. variationse publicæ privatus quisque debet vitam profundere.

II. Bona nostra externa proximo in æquali nobiscum necessitate pro salute proximi interdum largiri.

III. Honoris est vitam suam pro alterius vitâ conservandâ exponere.

IV. Hæc mandatum est Theologorum sententia.

V. Dicitur quodam Aristotele.

IV. Oportet posse aliquam vitam suam pro servandâ vitâ proximi profundere.

V. Qui moritur pro alio oppetit, id est mortem suam pro alio in illo actu, per se præstat.

aut gratitudinis, cuius honestatis intuitu vitam exponit, & pro alio moritur. Quare S. Thomas citatus, illum qui hoc modo pro alio mortem appetit, ait non ideo hoc facere, quod vitam corporalem proximi praeferat suam, sed quod bonum virtutis in hoc actu reperitur magis diligat quam suam vitam corporalem, unde hac ratione moriendo, servatur ordo Charitatis, & plus in hoc se diligit quam proximum, volendo scilicet sibi hanc honestatem. Hæc etiam est doctrina Aristotelis.

VI. Dicunt aliqui, hoc modo vitam pro altero profundere non esse actum virtutis, sed prodigalitatem. Confirmatur: non enim fumus vitæ nostræ domini; ergo tam diu eam conservare debemus, quamdiu id licet & honestè possumus, sed certum est vitæ propriæ conservationem hic esse licitam; ergo ad illam conservandam obligamur. Ad objectionem Respondetur, honestatem illam quæ relucet in hac expositione vitæ, hunc actum abundè excusare à prodigalitate: sicut si quis bona sua largissimè ex occasione profunderet, id citra vitium prodigalitatæ præstaret; idem ergo est in præsentia, cum enim hoc præstet ad tuendam virtutem, motivum hoc vitæ amissionem hic & nunc honestam reddit, quæ in sensu diviso hujus intentionis non esset honesta.

VII. Ad confirmationem dico, quantumvis non sumus vitam nostræ domini, in variis tamen casibus eam possumus honestè non conservare, quando nihilominus integrum nobis est illam non amittere, & licet, ac sine ullâ notâ possemus conservare. Sic, ut affirmat Lessius libro 4. cap. 3. dub. 2. num. 12. Carthusianus in extremo vitæ periculo, quamvis possit vesci carnibus, potest tamen ab iis abstinere, etiam si mors inde sequatur: idem ergo est in præsentia, ac proinde licet possit quis vitam hic honestè conservare, potest tamen eam honestè pro amico profunderere. Deinde, quamvis ut vitam suam servet, furiosum se invadentem licet quis possit occidere, potest nihilominus, ut passim docent omnes, se ab eo occidi permittere, sicque vitam suam amittere, ut illius vitam conservet, ergo idem præstare potest pro amici aut proximi vitæ tuendâ. Hinc aureum illud amicorum par Damon & Pithias à Sanctis Patribus, Divo Augustino, Divo Hieronymo, Divo Ambrosio, & aliis laudantur, quod unus pro altero ad mortem se obtulerit, quod honestissimè fecisse, disertè affirmant.

SECTIO QUARTA.

De ordine Charitatis servando in diligendis proximis.

I. ORDINEM aliquem in dilectione proximorum, non solum quoad effectum, sed etiam affectum servandum esse, id est non tantum ut externa in eos beneficia, ubi opus fuerit, & officia exhibeamus, sed etiam ut majorem erga hos quam illos amorem interiori geramus docet S. Thomas 2. 2. q. 26. art. 6. & contrariam nonnullorum assertionem irrationabilem appellat. Sanctum Thomam sequuntur Theologi: Divum verò Augustinum, dum libro primo de Doctrinâ Christianâ, cap. 28. & in expositione capituli sexti ad Galatas ait omnes æquè & pari affectu esse amandos, interpretantur quod tantum velis

omnes, nemine dempto, esse amandos, non tamen amandos æqualiter, seu non majorem erga hos quam illos habendum esse Charitatis affectum.

Probatum assertio ex illo ad Galatas c. 6. v. 10. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos Fidei.* Ubi quamvis sermo præcipuè sit de externis operibus, ipsi exhibendis, cum tamen hæc ex interno amoris affectu procedant, rectè infertur hunc debere esse inæqualem, officia quippe hæc & beneficia, ut in se majora sunt, ita majoris internæ dilectionis sunt indicia; pari enim hæc passu, ne ficta ac simulata sit illa amoris testificatio, debent procedere. Pulchrè D. Thomas loco proximè citato hanc doctrinam tradit; ipsa proinde sancti Doctoris verba non abs re erit hic referre: *Oportet ergo, inquit, quod etiam inclinatio gratia, quæ est affectus charitatis, proportionetur his, quæ sunt exterius agenda: ita scilicet ut ad eos intensiorem charitatis affectum habeamus, quibus convenit nos magis beneficos esse. Et ideo dicendum est, quod etiam secundum affectum, oportet magis unum proximorum, quam alium diligere.*

Hoc posito, Dicendum primò: cæteris paribus, quo quis est nobis conjunctior, eo magis ei est subveniendum, & consequenter juxta dicta numero præcedente, major etiam charitatis affectus (qui ut ex S. Thoma proximè vidimus, externis operibus alteri exhibitus esse debet proportionatus) erga eum est habendus. Hoc clarè docere videtur S. Augustinus libro primo de Doctrinâ Christianâ, cap. 28. supra citato, his verbis: *Omnes homines æquè diligendi sunt, sed cum omnibus prodesse non possit, his potius consulendum est, qui pro locorum, vel temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus constitutus tibi quasi quadam sorte junguntur.* Ratio est: cum enim, ut supra probatum est, post Deum, magis diligere quisque debeat seipsum, consequenter magis eos ex charitate amare debet, qui illi magis sunt conjuncti; quod enim propius ad eum accedunt, eò sunt magis ipse, & hoc titulo magis sunt diligendi, nam ut dictum est, regula amandi proximum est amor sui ipsius.

Magis ergo, per se loquendo diligendi sunt parentes, filii, fratres, maritus, uxor, & consanguinei, & universim illi, qui nobis carnis cognitione sunt conjuncti, ut colligitur ex S. Thoma 2. 2. quæst. 26. art. 7. & 8. Qui ejusdem civitatis aut collegii sunt, cæteris, benefactores non benefactoribus, illi qui curæ nostræ sunt commissi aliis ad nos nullo modo pertinentibus sunt anteposendi, & sic de cæteris, qui vel amicitia, vel alio vinculo nobis peculiariter sunt affecti. Inter amicos verò fidelior & antiquior, inter benefactores major est præferendus. Hæc autem de bonis ejusdem generis sunt intelligenda, spirituale scilicet bonum cum spirituali, corporale cum corporali comparando; extremæ enim & etiam gravi necessitati spirituali alicujus extranei subvenire quis potius tenetur, quam extremæ vel gravi necessitati corporali propinqui; quod etiam de aliis est asserendum.

Ut verò rem hanc magis in particulari discutiamus: in extremâ necessitate, loquendo de consanguineis, primo loco patri, deinde matri, mox filiis, postea marito & uxori quisque succurrere tenetur. De filio tamen & parente non levis est inter Theologos controversia; quidam enim affirmant si uterque in eadem gravi necessitate sit

II. Probatum internum amoris affectum erga proximos debere esse inæqualem.

III. Quo quis est magis nobis conjunctus, eo magis est ei succurrendum.

IV. Magis in particulari declaratur qui quibus sint in ordinem Charitatis præferendi.

V. Quisquam inter ipsos consanguineos servandus sit ordo Charitatis.

TOM. II.

constitutus, filio subveniendum potius esse; quam parenti, quod nimirum filius sit magis conjunctus, ac veluti pars patris, eaque de causa magis diligendus. Hanc sententiam tenere videtur Divus Bonaventura, & Gabriel in 3. distinct. 27. & 29. Alfiodorensis libro 3. Sum. tractatu tertio, capite quinto, & alii.

VI.

Pater in extremâ necessitate est simpliciter preferendus filio.

Dicendum nihilominus, in extremâ necessitate patrem absolutè esse preferendum filio, & ei esse potius subveniendum: hæc longè communior est inter Theologos sententia, eam tenet Bannez, Valentia hic, Disp. 3. quæst. 4. punct. 5. Suarez Disp. 9. de Charitate Sect. 4. Coninck Disp. 25. & alii, secuti S. Thomam hic, quæst. 26. art. 4. ubi ad tertium sic habet: *In necessitatis articulo obligatus est filius ex beneficiis susceptis, ut parentibus maxime provideat.* Ex hoc Angelici Doctores pronuntiatio desumitur primario assercionis, quod nimirum filius, & vitam, & alia plurima beneficia à patre acceperit: unde in Decalogo post præcepta, quæ ad Deum spectant, immediatè statuitur præceptum circa parentes. Deinde gravius multo ab omnibus peccatum censetur patrem occidere, quam filium. Quare etsi affectus & propensio naturæ, ut ex nonnullis refert Sanctus Thomas, magis inclinet ad filium quam ad patrem, Charitas tamen hunc naturæ defectum corrigit, & rectè hominem ordinat, efficiendo ut magis diligat patrem.

Afferuntur rationes cur Pater sit proponendus filio.

Charitatis inclinationem natura corrigit.

VII.

Patrem filio esse preferendum docent Sancti Patres.

Huc veritati subscribunt Sancti Patres: Primò, inquit S. Ambrosius, *Deus diligendus est; secundo parentes; inde filii; post domestici.* Sanctus etiam Hieronymus cap. 44. in Ezech. sic habet: *Post omnium Patrem Deum, carnis quoque pater diligatur, & mater, & filius, & filia.* Primo ergo loco in extremâ necessitate subveniendum est patri, secundo matri, ut docet S. Thomas quæst. 26. art. 10. quamvis namque mater in filiorum educatione plus laboris & molestiæ patiat, ad patrem tamen præcipua cura liberorum spectat, eosque suis laboribus sustentat, unde est matri preferendus. Hic tamen ordo non obligat sub mortali. Quotidiana etiam experientia docet conjugem magis alterius conjugis bonum curare, quam filii: unde filius videtur ei in extremâ vel gravi necessitate posthabendus. Non tamen censendum est hoc obligare sub mortali.

Comparatio inter patrem & matrem.

Quid de filio respectu uxoris in extremâ necessitate opinandum.

VIII.

Extra necessitatem filius parenti anteferri solet.

Hactenus de extremâ vel gravi necessitate locuti sumus: si enim de minore tam in rebus spiritualibus, quam corporalibus sit sermo, & ubi de omnibus necessariis est provisum, filius preferendus videtur parentibus; sic enim docet Apostolus 2. ad Corinthios 12. vers. 14. *Nec enim, inquit, debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.* Hinc S. Thomas hic, quæst. 26. a. 9. Parentibus, inquit, à filio magis debetur honor: filiis autem magis debetur cura provisionis.

IX.

Uxor quoad mutuum cohabitationem preferitur omnibus.

Uxor quoad mutuum cohabitationem omnibus est preferenda; quo modo illud Genesis 2. ver. 24. *Relinquet homo Patrem suam, & matrem, & adhaerebit uxori suæ,* explicat S. Thomas 2. 2. quæst. 26. art. 11. ad primum. Illud verò quod ad probandum uxorem omnibus, etiam parentibus, debere absolutè & simpliciter anteferri, ex Epist. ad Ephesios, cap. 5. sine afferri solet: *Unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligit,* non intelligitur quoad æqualitatem, sed solum sicut diligit se; ita etiam debere diligere uxorem, utpote sibi matrimonii vinculo conjunctam. Magis verò in particulari mentem suam hac de re declarat Apostolus paulo ante, vers. 28. dum jubet

Quo sensu viri diligere debent uxorem ut seipsos.

viros uxores suas diligere ut corpora sua, amor autem corporis, ut supra ex Sancto Augustino vidimus, est omnium infimus. Non ergo loquitur Divus Paulus de amore appetitivo, sed de alio inferiore, seu ut ita viri uxores diligant, ut nullæ inter eos simultates aut jurgia interveniant, sed pacatè, maximèque concordè vitam transigant, mutuisque se invicem sibi officiis devincant.

Quem affectum hic intelligat apostolus.

Tandem in extremâ necessitate pater carnalis preferendus est spiritali, idque sub mortali, ut ait Suarez hic, Disp. 9. Sect. 4. num. 11. & idem, inquit, est comparandum filium carnalem cum spiritali, & fratrem cum fratre, etsi non sub tam gravi obligatione. Innumeræ aliæ comparationes in ordine Charitatis fieri possunt, sed hæc sunt præcipuæ, & existimo alias omnes ex his facile solvi posse. Qui tamen rem hæc enucleatius discussam videre cupit, legat Suarez loco proxime citato, & S. Thomam hic, quæst. 26. art. 6. & sequentibus, ubi hæc omnia doctissimè & exactissimè resolvit.

Quid si comparatur pater carnalis cum spiritali, filius cum filio, & frater cum fratre.

Quoad affectum complacentiæ, meliores semper plus amantur; hic enim affectus propriè loquendo est de bono jam obtento: cum ergo nonnulli plus gratiæ & gloriæ adepti sint, quam alii, affectus objectivè major erga illos sit oportet, utpote qui hac in parte rebus semper est proportionatus.

Quid sentiendum de affectu complacentiæ.

Quares: Utrum ordo Charitatis maneat in patria? Resp. cum S. Thoma hic, quæst. 26. a. 13. in quibusdam rebus certum esse manere; Deus enim ibi est super omnia diligendus, & hoc modo à Sanctis omnibus diligitur: hoc enim, inquit sanctus Doctor tunc simpliciter erit, quando homo perfectè eo fruetur. Quoad seipsum verò, plus objectivè diligit meliores, quam seipsum & minis bonos, volent enim Sancti, utpote divinæ voluntati maxime conformes, ut quisque beatus eum gloriæ gradum habeat, qui illi ex divinâ misericordiâ & justitiâ confertur. Ex parte verò subiecti magis appetitivè diligit seipsum. Tandem quoad proximos, seu alios beatos, diverso modo se res habet in patria quam in viâ; hic enim, uti supra dictum est, plus conjunctiores nobis diligimus, secus vero res se habet in patria, ibi siquidem, cum omnia purè ex amore Dei metiamur, ab unoquoque spectatur, non quis sibi, sed quis Deo sit conjunctior, cum ergo quò quis est sanctior, & in gloriâ excellentior, eò sit magis unitus Deo, magis etiam amatur à beatis.

Ordo Charitatis quomodo in patria servetur, non quis nobis, sed quis Deo sit conjunctior.

Diversitas amoris in patria respectu objecti, & subiecti.

In patria spectatur, non quis nobis, sed quis Deo sit conjunctior.

SECTIO QUINTA.

An, & quomodo teneamur diligere inimicos.

INIMICORUM nomine intelliguntur illi, qui vel odio nos prosequuntur, vel aliqua injuriâ affecerunt. Dico itaque primò, non esse licitum odisse inimicos. Ratio est, sunt namque verè proximi, proximos autem non licet odio habere, ut apud omnes est in confesso: & hoc peccatum gravius est vel levius pro diversitate mali, quod ei ex odio volumus.

I. Inimicorum licet odio habere.

Dices: In lege veterè habetur, *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum:* ergo & modò, in quibusdam saltem casibus, non est cur idem nequeat fieri. Negant nonnulli verba illa:

II. An in veterè lege licitum fuerit odisse inimicos.

illa: Et odio habebis inimicum tuum, reperiri in vetere testamento, sed esse falsam glossam Scribarum, qui peruersis suis dictis & interpretationibus, vim interdum Scripturæ intulerunt: unde non dixit Christus Matth. 5. vers. 43. *Scriptum est, sed dictum est*, à Scribis nimirum Scripturæ sensum glossis suis corrumpentibus: ita Scotus, Liranus, & Lorca, quod quidam præterea existimant esse probabile.

III. Alii, quamvis fateantur hæc verba explicitè in Scripturâ vetere non contineri, aiunt nihilominus contineri in eâ implicitè. Hanc explicationem approbant, & latè declarant Salmeron & Maldonatus in cap. 5. Matth. num. 21. Inimici verò illi non erant quicunque, ita ut iis liceret omnes, qui injuriam ipsi fecissent, odisse, sed intelligebatur de quibusdam gentibus in particulari, cum quibus Israëlitis ex mandato Dei bellum intercedebat, iustitque ejus debebant ab iis deleri, & ob horrenda scelera extirpari.

IV. Ego hac in re existimo, nunquam in lege veteri permissum, multo minùs præceptum Judæis fuisse, vel respectu ullius particularis personæ, vel integræ gentis verum internum odium, sed solum externum erga quasdam nationes, cum quibus prohibebantur ullum fœdus inire, imo, ut dixi, jubebantur eas delere. Hoc verò Christus in novo testamento non instituit, imo noluit hujusmodi inimicitias cum ullâ natione ex præcepto Evangelii suscipi, nec distinctionem fieri Judæi & Græci, sed omnes, quantumcunque quoad civiles discordias inter se dissidentes jubet fideles amore summo ac benevolentia complecti, nec prohiberi quo minùs ingrediantur Ecclesiam Domini, ut Deuter. 23. vers. 3. prohibebantur Ammonitæ & Moabites: *Ammonites & Moabites, etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini, in æternum.*

V. Dico secundò: Tenetur ex præcepto Christi positivè diligere inimicos; sic enim habetur Matthæi 5. vers. 44. *Diligite inimicos vestros*: quibus verbis præceptum contineri docent Sancti Patres, imo hoc idem affirmat Concilium quartum Carthaginense, capite nonagesimo tertio; Christusque ipse hoc insinuat, paulo post subjiciens: *Ut sitis filii Patris vestri*, quibus verbis innuit, nos filiationem Dei, seu gratiam non habituros, sed peccatum grave admissuros, si inimicos diligere noluerimus, quod in prædictis verbis præceptum hujus rei contineri apertè indicat.

VI. Nec in lege tantum Evangelicâ, sed etiam veteri, imo & naturali extitit hoc præceptum diligendi inimicos; unde non est solummodo præceptum divinum positivum, sed etiam naturale, quod proinde Gentiles ipsi Philosophi agnoverunt, observandumque ab omnibus docuerunt. Quamvis autem hoc præceptum sit difficile, sicut & alia multa, quæ in lege naturæ observanda præscribebantur, in ordine tamen ad finem naturalem quadantenus per naturæ vires observari potest, etsi ut constanter servetur, speciale auxilium requiratur: quod non ad hujus tantum, sed aliorum etiam præceptorum impletionem necessarium esse ostendi Tomo præcedente, Disputatione centesimâ decimâ quintâ.

VII. Quod verò etiam in lege scriptâ præcepta fuerit dilectio inimicorum, exinde primò constat, quod Christus, ut primâ secundâ, quæst. 108. dici solet, nulla præcepta moralia positiva addiderit, nisi circa Sacramenta. Deinde Prover-

biorum 25. vers. 21. dicitur: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum*, &c. & Exodi 23. præcipitur, ut si quis bovem aut asinum inimici errantem viderit, eum ad inimicum reducat, ergo similiter præcipitur voluntas, qua hoc ei bonum volumus. Hinc ergo clarè deducitur, quod supra diximus, non fuisse scilicet in lege veteri præceptum odio habendi inimicos, cum etiam ibi lex præceperit illorum amorem, Deus autem nequit præcipere contraria.

Ex vi ergo hujus præcepti inprimis tenetur quisque semper interius in eum conceptum odium deponere, juxta illud Matthæi 6. vers. 15. *Si non dimiseritis hominibus (peccata) nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Hoc verò multo magis obligat, si inimicus veniam offensæ petat, tunc enim non solum tenetur alter odium deponere, sed signa etiam externa hujus depositionis ostendere, ut innuit S. Thomas 2. 2. quæst. 83. Ad amandum verò inimicum, in iis tantum circumstantiis obligamur, in quibus id præstare tenemur erga alios homines, & ad signa amicitie iis exhibenda, in necessitate nimirum, juxta dicta superius de dilectione proximi, nulla enim lex obligat ad inimicum plus quàm alios diligendum. Istud autem intelligitur per se loquendo, & secluso scandalo; ad hoc enim vitandum tenetur quis interdum in aliis circumstantiis præter dictas signa reconciliationis erga inimicum ostendere.

Quamvis etiam non tenetur quis per se loquendo inimicum, sicut nec alios homines salutare, tenetur tamen ut plurimum eum resalutare, idque quando alios homines salutandi non esset obligatio, hoc enim omittente, odium in ipso generaret, darèque occasionem scandali, essètque indicium, pristini illud odii quasdam adhuc scintillas in pectore fovere. Signa etiam aversti ab eo animi non licet exterius ostendere. Satisfactionem nihilominus, in illis, in quibus læsus est, potest quis ab inimico citra offensam exigere, ut exemplo virorum maximè proborum in dies constat, qui postquam condonaverint injuriam, læsæ tamen famæ reparationem, & bonorum, si quæ ablata sint restitutionem civili actione ab inimico coram legitimo Judice solent exposcere, nec ullus cuiquam hoc vertit vitio. Quoad actionem verò criminalem, qua scilicet satisfactio pœnalis ab inimico, à quo læsi sumus exigatur, quamvis, si debito modo fiat, nimirum non ex affectu vindictæ, sed zelo justitiæ, & ut homines deinceps deterreantur ab injuriâ aliis inferendâ, quamvis inquam, hoc fieri possit, spectatâ tamen communi hominum conditione, id non nisi à paucis purè ex affectu justitiæ, & boni publici causâ fit, unde existimo hoc à personâ læsâ rarè esse præstandum, ut benè advertit Valentia hic, quæst. 3. puncto secundo.

Quando autem supra diximus non esse licitum odisse inimicum, hoc intelligendum est de inimico specificativè sumpto, si enim formaliter seu reduplicativè sumatur, nempe quæ est inimicus, licet eum odisse, hoc enim non est ipsius personam odio habere, sed inimicitiam; sicut etiam peccatores quæ tales odimus, ut sic enim ipsorum culpam averfamur, quamvis eos ut proximos amare summo ac benevolentia prosequamur, paratque simus omnia iis Charitatis officia exhibere. Ex honesto tamen sine possumus proximo optare malum temporale, nempe ut per illud corrigatur, & ad meliorem se frugem recipiat; pœnam verò æternam nulli viatori desiderare

Deus præcipere nequit contraria.

VIII.

Ad quid ex vi præcepti dilectionis inimici tenemur.

In quibus circumstantiis tenetur quis signa amicitie erga inimicum ostendere.

IX.

Salutantem inimicum tenetur quis resalutare.

Quid de actione criminali contra inimicum instituendâ censendum.

X.

Inimicum formaliter sumptum licitum est odisse.

Tom. II.

desiderare licet. Morbum etiam interdum licet proximo desiderare, nempe vel ad ipsius, vel aliorum bonum: sic Apostolus ad Galatas quinto, vers. 12. *Vinam, inquit, abscindantur, qui vos conturbant*, id est utinam à vestro confortio & ab Ecclesiâ ad tempus removeantur, ut hoc pacto vos turbare desinant: sicut 1. ad Corinthios 5. fornicarium illum, qui tale scandalum præbuerat, iussit ab Ecclesiâ abscindi, ne pravo illius exemplo fidelium mores corrumpentur.

XI. *Vitæ ex duobus actibus sit melior, dilectio amici an inimici.*

Quæres, quando & amicus & inimicus diligitur propter Deum, uter ex his duobus actibus sit melior. Respondetur cum S. Thoma 2. 2. quæst. 27. art. 7. amorem amici ex parte objecti, proximi scilicet, qui diligitur, esse meliorem, amicus siquidem, inquit, est melior magisque nobis conjunctus, quam inimicus. Aliunde tamen ait Sanctus Doctor amorem inimici præeminere amori amici, cum enim nihil sit ex parte objecti, quod illum ad actum amoris alliciat, sicut in actu amoris respectu amici, sed potius ad actum odii, animique aversionem, actus hic amoris respectu inimici est merè propter Deum, isque videtur esse objectum ejus adæquatum. Hic proinde actus altero videtur præstantior, magisque heroicus, generosiorisque animi indicium.

Generosior est actus quo diligitur inimicus, quam quo amicus.

XII. *Ostenditur amorem inimici esse multo fortiores amorem amici.*

Deinde multo fortior est amor, quo inimicus diligitur propter Deum, & consequenter dilectio Dei; sicut enim, ut loco citato ait S. Thomas, vis ignis eò arguitur esse major, quò ad remotiora calorem diffundit, ita & vis amoris; cum ergo inimicus sit à nobis remotus, amicus verò conjunctus, fortior est amor, qui ad inimicum calorem suum, ut ita dicam, diffundit, quam qui ad amicum, utpote qui est intra sphaeram longè minorem. Nec refert quòd odisse amicum sit multo pejus, quam odisse inimicum, id enim est, quia ex gratitudine, multisque aliis nominibus amico obstringimur, unde perverse admodum naturæ, summèque inhumanum se ille ostenderet, qui personam sibi charissimam odio haberet, si namque, ut ait S. Augustinus supra citatus: *Si, inquam, nimis durus est animus, qui si amorem volebat impendere, nolit rependere, quanto magis, si loco amoris rependat odium.*

Ignis & amor, quò in remotiora agunt, ad probantur esse fortiores.

SECTIO SEXTA.

Varia inquiruntur circa dilectionem Dei & proximi: ubi etiam de odio Dei.

I. *Dicunt quidam magis inclinari nos à naturâ ad amandum nos ipsos.*

Quæres primò: Utrum natura magis nos inclinet ad diligendum Deum, an nos ipsos. Prima sententia affirmat nos secundum propensionem naturalem inclinari magis ad diligendum nos ipsos: ita Halensis 3. parte, quæst. 30. membro primo; Albertus Magnus, S. Bonaventura in 3. Dist. 29. art. 1. quæst. 2. ad primum, Gabriel ibidem, & alii.

II. *Ex natura inclinatione magis propendit homo ad dilectionem Dei, quam sui ipsius.*

Dicendum nihilominus cum S. Thoma 2. 2. quæst. 26. art. 3. quem Caietanus, & alii Thomistæ ibidem sequuntur, Scotus in 3. Dist. 27. Richardo & Durando ibidem, Dist. 29. Soto lib. 1. de Naturâ & Gratiâ cap. 6. & 22. Vasquez 1. 2. Disp. 194. Valentia hic, puncto secundo, idemque affirmant Lorca, Turrianus, & alii, & est longè communior inter Theologos sententia: dicendum inquam, nos ex naturæ

ductu & propensione magis inclinari ad diligendum Deum naturæ finem, quam nos ipsos. Ratio est: Charitas siquidem & gratia non destruit naturam, sed perficit, cum ergo Charitas supernaturaliter diligendum, natura magis inclinabit ad diligendum Deum naturaliter. Confirmatur: Ratio enim naturalis dicat esse Deum diligendum super omnia, ergo super nos ipsos. Præterea, unaqueque res magis propendet ad suum finem, Deus autem, ut lumine naturæ constat, est rerum omnium creaturarum finis, ac centrum; ad quem proinde omnia suis veluti ponderibus, & innatâ inclinatione feruntur. Adde affectum, quo quis magis se ipsum amaret, quam Deum, fore malum & inordinatum, imo & peccaminosum, natura verò, cum sit à Deo, & quicquid habet, à Deo habeat, ad malum per se inclinare non potest.

Ad Deum veluti ad finem omnium summam propensum feruntur.

Neque huic doctrinæ obstat dictum illud Aristotelis 9. Ethicorum, cap. 9. *Amabilia ad aliterum sunt ex amicabilibus ad se*: Respondetur enim cum S. Thoma citato ad primum, solum loqui Philosophum de bonis particularibus, non de bono totius boni fonte, cum hoc siquidem nullum bonum creatum, nec proprium, nec alienum in competentiam venire potest. Deinde esto daremus appetitum sensitivum inclinare interdum ad mala, hoc tamen nunquam præstat appetitus rationalis, de quo procedit præfens quæstio. Adde tamen appetitum sensitivum non inclinare nisi ad ea, quæ secundum se bona sunt, quamvis per accidens, ex circumstantiis extrinsecis subinde vitentur.

III. *Satis si vitibus dicitur inclinatio naturæ ad magis amandum Deum.*

Quæres secundò: Utrum amor Dei & proximi propter Deum sint ejusdem speciei? Ad hoc dictum est supra hos actus differre specie, cum etiam ex objecto materiali reddantur actus speciei diversi, unus autem horum actuum, ut constat, habet objectum speciem distinctum ab alio; dicendum, inquam, actum quo diligo proximum propter Deum distingui specie ab actu quo diligo Deum. Idem tamen habitus utrumque actum indivisibiliter respicit; hic enim speciem defumit ab objecto formali.

IV. *Actus qui diligit proximum respicit Deum, est speciei distinctus ab actu qui diligit Deum.*

Quæres tertio: An præter virtutem Theologicam Charitatis detur habitus acquisitus amoris erga Deum vel proximum? Quæstio hæc eadem est cum eâ qua quarritur an detur habitus acquisitus Fidei: sicut ergo ibi respondi affirmativè de hujuscemodi habitu Fidei, idem hic dico de habitu acquisito amoris, tam respectu Dei quam proximi, nec major hæc est difficultas, quam de habitu Fidei.

V. *Deturne etiam habitus acquisitus amoris erga Deum vel proximum.*

Quæres quartò: Possitne Deus diligi propter aliud? Ad resolutionem notandum, aliud esse ut quis actum suum ad aliquem finem referat, aliud ut in eum finem referat objectum actus, ut ex communi exemplo constat: cupiens exempli gratia aliquis peccatorum veniam obtinere, ad hoc adipiscendum imperat sibi actum contritionis, vel amoris Dei super omnia; in hoc exemplo clarè constat actum Charitatis ob alium finem elici. Dico itaque posse hoc sensu Deum diligi propter aliud, hoc est posse actum amoris Dei seu Charitatis propter aliquid aliud elici. Hinc tamen non sequitur objectum hujus actus, seu Deum amari propter aliud, sed amatur propter se, & purissimo actu amoris super omnia, hic tamen actus, uti dictum est, ob alium finem elicitur. Hæc meo judicio satis clara sunt: utrum

VI. *Est illi qui actum amoris Dei elicit, propter aliud.*

Quo sensu possit Deum diligi propter aliud.

Possitne Deus propter aliud diligi.

utrum autem possit proprie in se Deus propter aliud amari, dicitur, Deo dante, in materia de Internatione; Deus enim sic dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ergo nobis eum voluit, & ad nostram salutem ordinavit: de quo plura ibi.

VII.
Notantur
quadam cir-
ca odium
Dei, a^{li}ni
Charitatis
oppositum.

Quares quintò, quod & quale peccatum sit odium Dei? Odium, ut ex communi eius no- tione constat, est velle alteri malum, qua illi ma- lum est, sicut amare est eodem modo velle bo- num, unde quemadmodum amor nos rei amata conjungit, ita odium disjungit & separat. Exi- stimo itaque cum S. Thoma 2. 2. quaest. 34. a. 1. Si solum consideretur id præcisè quod in Deo est, neminem posse eum odisse, cum usquequa- que bonus sit, omnique amore dignissimus. Tan- tum ergo apprehendi alicui potest malus per re- lationem ad effectum aliquem externum, ut pu- nitionis, &c. Sub hac ergo ratione odio ha- bere is Deum poterit, vel scilicet volendo eum puniendi potestatem non habere, vel etiam op- tando, ut Deus omnino non sit, quod est ma- lum omnium maximum.

VIII.
Odium Dei
est peccatum
ex genere suo
gravissimū.

Est verò odium Dei peccatum ex se, & genere suo gravissimum, per accidens tamen, & ex ad- junctis circumstantiis potest ab aliis peccatis ex- cedi, præsertim cum nullum sit mortale pecca- tum, quod odium aliquo modo, seu aversionem à Deo non includat. Dices, ergo quodvis pec- catum mortale erit gravius quam odium Dei, cum duplicem malitiam in se contineat, conver- sionis scilicet, & aversionis. Respondetur, di- rectam illam aversionem, quæ in odio Dei con- tinetur, graviorem ex genere suo esse hac aver- sione indirectâ à Deo simul cum conversione ad creaturas. Adde etiam odium habere in se ali- quo modo malitiam conversionis, ad illud sci- licet bonum creatum, ex quo odium hoc, seu

Duplex in
odio Dei est
malitia.

aversio à Deo procedit: unde non minus dupli- cem habet malitiam, quam alia peccata mor- talia.

Dices: Gravius peccatum videri infidelitatem, quam odium Dei, cum sit radix peccatorum. Respondetur, quicquid sit de rebus physicis, in quibus causa semper vel aequat, vel superat ef- fectum, in moralibus aliter se res habet, effectus enim frequenter est gravius peccatum illo ex quo oritur, ut cum quis occidit ut furetur, gravius quippe peccatum est homicidium, quam furtum, ex quo oritur. Idem ergo in præsentis est de odio & infidelitate. Deinde Sanctus Thomas hic, quaest. 34. art. 2. ad primum, odium vocat pec- catum in Spiritum Sanctum, quod nimirum cum peculiari malitiâ feratur in Deum, ejusque re- pugnet bonitati, quæ speciali modo appropriat Spiritui Sancto.

IX.
In moralibus
effectus sæpe
est gravius
peccatum,
quam sit
causa.

Odium Dei
S. Thomas
vocat pec-
catum in
Spiritum
Sanctum.

Odium duplex est, *abominationis*, & *inimicitia*. Odium *abominationis* illud est, quo aliquid aver- samur tanquam nobis inconveniens & malum, quod proinde vel omnino non esse cupimus, vel à nobis, vel re, quam amamus remotissimum. Odium *inimicitia* illud appellatur, quo, ut supra num. 7. diximus, quis vult alteri malum, quâ illi malum est, quæ etiam de causâ vocatur ma- levolentia: hoc in solas personas, odium verò abominationis tam in res, quam personas fertur, quatenus aliquod nobis incommodum afferunt.

X.
Odium abo-
minationis
& inimici-
tia.

Disputant hic aliqui de eleemosynâ, bello, misericordiâ, beneficentiâ, duello, & similibus, sed hæc, merè moralia cum sint, in unum per se- tomum commodius congerentur, ne series dispu- tationum scholasticarum interrumpatur. Videat- ur Sanchez lib. 1. in Decalogum, cap. 9. & li- bro secundo, cap. 31. & cap. 39. Layman, Bo- nacina, Filiucius, & alii rerum moralium Scrip- tores.

XI.
Rerum scho-
lasticarum
series non
interrum-
penda.

